

L'AULA D'ACOLLIDA COM A ESPAI PER A L'APRENENTATGE LINGÜÍSTIC: LA PERSPECTIVA DEL PROFESSORAT

LAURA ESPELT

lespelt@dal.udl.es

Universitat de Lleida

Resum. L'aula d'acollida com a espai per a l'aprenentatge lingüístic: La perspectiva del professorat. El present article pretén donar a conèixer la tasca de les professores de l'aula d'acollida des del seu punt de vista. L'aula d'acollida és una realitat relativament nova a Catalunya que s'ha implementat amb rapidesa al sistema educatiu. Per aquests motius és interessant saber com el professorat gestiona la comunicació dins d'aquestes aules multiculturals i valorar la seva utilitat per als alumnes. A partir de la realització d'entrevistes amb profunditat a tres professores d'un Institut d'Educació Secundària (IES) de Lleida s'ha fet una reflexió de la situació de l'aula d'acollida segons les seves experiències. En aquest article s'emfasitza el fet que les professores entrevistades tenen diferents perfils professionals dins de l'educació, per la qual cosa cada una d'elles aporta coneixements específics que poden ser de més o menys ajuda als alumnes al·lòctons.

Paraules clau: aula d'acollida, competència multilingüe, competència plurilingüe, competència intercultural.

Abstract. The reception classroom as a space for language learning: The teacher's perspective. This article aims to offer an understanding of the teachers' tasks in the reception classroom from their own point of view. The reception classroom is quite a new reality in Catalonia and it has been established with certain urgency because of the social demand. For this reason it is interesting to know how teachers manage communication in these multicultural classrooms and to value the usefulness of this communication for the children. The study is based on in-depth interviews with three teachers working in reception classrooms in a high school in Lleida. The analysis focuses on the impact of the teachers' specific academic background and professional experience and on their views about different aspects of their teaching practice.

Key words: Reception Classroom, multilingual competence, plurilingual competence, intercultural competence.

1. Introducció

Durant l'última dècada el nostre país i, sobretot Catalunya, ha estat escenari de diferents canvis socials, la qual cosa ha motivat investigadors socials a estudiar les causes, les conseqüències i, fins i tot, les possibles direccions cap a les quals aquest canvi social pot encaminar-nos. La immigració massiva i descontrolada dels darrers deu anys, i encara molt vigent avui dia, ha estat un dels principals factors de canvis sociològics i, per tant, un dels grans objectes d'estudi del tipus d'investigadors esmentats anteriorment, entre d'altres professionals de la recerca, ja que un canvi d'aquestes característiques afecta moltes situacions de la nostra vida quotidiana que són dignes d'estudiar.

És evident que el nostre entorn ha canviat, els alumnes que van començar el curs escolar a partir de l'any 2004 tindran una percepció de l'escola més multicultural que els nens que van néixer cinc o deu anys abans. Aquesta diferència en la percepció de l'alumnat pel que fa a la nostra societat, podria ser fruit de la intervenció del Govern, ja que l'any 2004 el Servei d'Ensenyament del Català (SEDEC) i el Servei d'Interculturalitat i Cohesió Social (SICS), dins del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, van elaborar el Pla per a la Llengua i la Cohesió Social. Segons Llevot (2005: 78) aquest Pla es crea amb el següent objectiu: "Fer un canvi força important en l'estructura i l'organització de les escoles pel que fa a l'acollida d'alumnes amb diferència respecte la gran majoria d'alumnes". Amb aquest objectiu també es pretén garantir la igualtat d'oportunitats per a tots els alumnes que acaben l'escola secundària i deixar evidència escrita de la diversitat cultural. Pel que fa a la llengua catalana, es vol consolidar com a eix d'un projecte educatiu plurilingüe que fomenti els valors de la convivència, l'equitat i la inclusió escolar i social de tot l'alumnat.

A través d'aquest tipus d'actuacions, avui les escoles disposen d'aules d'acollida per a alumnes nouvinguts, on se'ls facilita la integració a l'escola i a la societat catalana. El professorat té més consciència de la societat multicultural i plurilingüe actual i a l'escola es treballa per a la inclusió social a partir de diferents activitats que posen de manifest la coexistència d'altres cultures. Gràcies a la sensibilització dels professionals de l'educació, de mica en mica anem convertint Catalunya en una societat plural i els nens i nenes construeixen una identitat multicultural que enriqueix la seva personalitat i, a la vegada, el nostre país.

En principi, els professors de l'aula d'acollida són professors de català, però també n'hi ha de llengües estrangeres, piscopedagogs i, fins i tot, depenent de la tasca que porten a terme dins de l'aula, poden ser professors especialitzats en audiovisual i plàstica. El requisit més important és que dominin el català i durant les hores de classe a l'aula d'acollida es parli en català, per tant l'objectiu dels professors a l'aula és que els alumnes nouvinguts

aprenuin català. En general, a l'aula es fa classe de català però a un nivell molt diferent que a les aules ordinàries, ja que a alguns alumnes cal ensenyar-los l'abecedari i després ensenyar-los a llegir i a escriure en català.

El present article pretén mostrar la realitat de l'aula d'acollida a partir de les veus de tres professores d'un IES de la ciutat de Lleida. S'han realitzat entrevistes amb profunditat a tres professores de l'aula d'acollida del centre esmentat, per tal d'observar les similituds i les diferències que poden aportar a l'aula segons la seva formació i experiència professional.

2. Marc teòric

L'aula d'acollida és una aula multicultural on hi ha unes normes explícites, la norma principal és que tots els alumnes que són a l'aula han d'aprendre català, llengua vehicular en l'ensenyament a Catalunya. Aquesta comunitat autònoma és bilingüe, la llengua catalana forma part de la cultura i constitueix un dels símbols més importants de la identitat dels catalans. Tot i això, gran part de la població de Catalunya parla castellà com a llengua d'oci i familiar i, a més, els catalanoparlants acostumen a dirigir-se en castellà a qualsevol persona que sembli tenir un origen no català.

Així doncs, l'aula d'acollida es pot veure com un espai totalment necessari perquè els nens nouvinguts aprenguin català, ja que de manera natural només aprenen castellà. Cal indicar, però, que aquest fet fa que l'aula d'acollida sigui un espai amb objectius que s'oposen entre ells, vol ser un espai multicultural però que potencia la llengua catalana. És un espai que vol potenciar la inclusió cultural al centre però que té l'objectiu d'assimilar els nouvinguts a la cultura catalana.

Segons les teories socioculturals aquests nens nouvinguts haurien d'aprendre català al dia a dia gràcies a la socialització, anant a comprar el pa, amb els veïns, a l'escola, etc., de manera que no seria necessari que assistissin a classes especialitzades per aprendre català. Com indiquen Zuengler i Miller (2006), la perspectiva sociocultural de l'adquisició de segones llengües entén que l'ús del llenguatge en les situacions reals del dia a dia és quelcom fonamental per aprendre una llengua. Participar en situacions reals del dia a dia on es produeix una llengua no és només treballar en allò que es vol estudiar sinó que també forma part del procés d'aprenentatge.

A partir d'aquesta explicació perquè els alumnes nouvinguts aprenguin català seria convenient que s'integressin a la societat completament. El fet de viure a Catalunya ja fa que els nouvinguts formin part d'aquesta societat, ara bé la integració real no és tan fàcil per dos motius diferents. El primer motiu és que els immigrants tendeixen a agrupar-se en barris específics formant *gethos*. L'explicació d'aquest fenomen podria ser agrument econòmic i amb alguna vessant cultural. El segon motiu pel qual no és tan fàcil la integració dels immigrants a la societat catalana és que la nostra societat està dividida en castellanoparlants i catalanoparlants. Així doncs, que els immigrants aprenguin català com a

fet natural i social és un repte per a la nostra societat que ha d'assumir la Generalitat i ho fa a través de l'educació.

La teoria sociocultural de Vygotski (citat a Zuengler i Miller 2006) diu que l'aprenentatge lingüístic condueix al desenvolupament, ja que per cada cosa que aprenem creem uns sistemes funcionals. Així doncs, si un nen realitza activitats diferents, com per exemple estudiar música, aprendre a ballar, fer esport o, fins i tot, estudiar, tindrà més sistemes funcionals, o sigui tindrà més activitat cerebral i, per tant, serà un nen més desenvolupat que un altre que hagi fet menys activitats diferents. L'enfocament de Vygotski consisteix a considerar l'individu com el resultat del procés històric i social, en el qual el llenguatge hi juga un paper essencial.

A la dècada dels vuitanta es va començar a estudiar l'adquisició de segones llengües utilitzant la teoria sociocultural de Vygotski. Aquesta teoria es preocupa, igual que els enfocaments cognitivistes tradicionals, d'entendre el desenvolupament dels processos cognitius. Lantlof i Pavlenko (1995) afirmen que la teoria sociocultural estudia com les capacitats innates s'enllacen amb les diferents formes socioculturals i acaben formant una societat on el llenguatge és el mitjà més important.

Els nouvinguts no tenen l'oportunitat de socialitzar-se i fer tantes activitats com la resta de la població infantil autòctona. Una de les raons d'aquesta manca d'oportunitats és que no es poden comunicar perquè no saben la llengua. No saber la llengua d'un país pot ser un impediment a l'hora d'integrar-se en una societat i, a la vegada, aquest fet causa més dificultats a l'hora d'arribar a dominar la llengua. Així doncs, l'aula d'acollida vol donar l'oportunitat als alumnes de saber català i facilitar-los la integració a Catalunya.

Ochs i Shcieffelin (1984) asseguren que la informació sociocultural es troba codificada en l'organització del discurs conversacional. Això vol dir que les formes lingüístiques que apareixen en tots els diferents contextos de la vida quotidiana i el seu significat ajuden als aprenents d'una llengua a aprendre-la i utilitzar-la de la mateixa manera que l'utilitzen els nadius.

Per aquest motiu és important analitzar de quina manera l'aula d'acollida, i l'escola en general, són espais reals de socialització per als alumnes nouvinguts. És important veure com es gestiona la comunicació dins de l'aula i de quina manera es desenvolupen els coneixements adquirits a l'aula en les nostres societats plurilingües i interculturals.

3. Recollida de dades

3.1. L'ENTREVISTA COM A EINA DE RECERCA

L'entrevista oberta és una eina que permet conversar amb l'entrevistat a partir d'unes pautes preparades prèviament. El seguiment de les preguntes no és estrictament necessari i és possible dirigir la conversa cap a altres temes relacionats per tal d'aconseguir més informació. A l'hora de dissenyar una entrevista cal tenir en compte un protocol a seguir.

Tenir aquest punt clar és important perquè ajuda a ordenar els objectius i a seguir sempre un mateix mètode d'entrevista.

El protocol segons Kvale (1996) comporta començar l'entrevista amb una breu explicació dels propòsits de la recerca, demanar a l'interlocutor que es presenti amb comoditat i començar a parlar sobre els temes necessaris per a l'investigador. Les preguntes que l'entrevistat ha de respondre han d'estar ordenades en grups i subgrups. Els grups són els temes generals dels quals tractaran les preguntes i els subgrups són les preguntes pròpiament dites. El fet de tenir les preguntes ordenades per grups permet que l'investigador tingui una guia de les idees que vol parlar amb l'entrevistat i, a la vegada, l'entrevistat té la llibertat d'allargar o canviar de tema sempre que li convingui. És important que les preguntes siguin obertes per aquest tipus d'entrevistes, ja que interessa saber què pensen les professores i, per tant, en molts grups es demana l'opinió i s'utilitzen parafrasis interrogatives com les següents: Què en penses de...? Quin tipus de...? Què creus que...?

Per tal d'elaborar l'entrevista es van dividir en diferents grups els temes generals que interessava tractar amb les professores. Era important parlar sobre els materials que les professores tenen a l'abast, ja que a l'aula d'acollida cada professor pot utilitzar materials diferents segons l'objectiu de les seves classes. Tots els professors de l'aula d'acollida ensenyen català, però alguns tenen l'objectiu de treballar més la llengua oral, mentre que d'altres han d'aprofundir més en l'escriptura o la lectura. Durant l'entrevista es va entrar en més detall en temes com els tipus de materials que tenen a l'abast, o què utilitzen més, i sobre els diferents usos que en fan a partir de les tasques que preparen per a les classes. El motiu d'allargar aquest tema és que preocupa als professors, ja que encara no s'han editat gaires materials especialitzats en adolescents nouvinguts que volen aprendre el català com a segona llengua.

Un segon grup, del qual es va parlar, va ser l'assessorament LIC¹, era interessant saber com veuen el paper de l'assessorament LIC a un Institut d'Ensenyament Secundari (IES) de Lleida. A partir de l'entrevista es volia descobrir com es veia repercutida la tasca dels assessors LIC a l'institut, a l'aula d'acollida, a les professores i als alumnes nouvinguts. Els assessors LIC tenen assignades, entre d'altres funcions relacionades, les següents tasques: col·laborar i assessorar en l'elaboració del projecte lingüístic i el pla d'acollida i integració, assessorar sobre l'organització de l'aula d'acollida i fer-ne un seguiment, donar suport al professorat de l'aula d'acollida i elaborar plans i memòries de les diferents actuacions. Sempre des del punt de vista de les professores entrevistades, era important conèixer la tasca d'assessorament per la Llengua i la Cohesió Social que proposa el Departament d'Educació, que és qui regula les aules d'acollida.

¹ LIC: Llengua i Cohesió Social. Els assessors per la llengua i la cohesió social del Departament d'Educació donen suport als professors de les aules d'acollida dels centres de secundària i porten un control durant tot el curs acadèmic dels alumnes de l'aula d'acollida. També proporcionen material als professors i promouen la cohesió i la inclusió social al centre.

Els tipus de conflictes que hi pot haver a l'aula i quines estratègies utilitzen per resoldre'ls van formar part d'un dels temes de l'entrevista. Malauradament, els ciutadans d'aquest país, en ocasions, som testimonis de conflictes culturals a nivell social a causa de la manca de consciència del multiculturalisme que ens envolta. A partir d'aquesta premissa, es volia saber si l'aula d'acollida de l'IES, que és una petita mostra de la societat catalana actual, en alguna ocasió representava un escenari de conflictes culturals.

La comunicació a l'aula d'acollida és un tema que té molts punts per abordar, però l'entrevista es va centrar en la comunicació entre la professora i l'alumne. Es van plantejar preguntes sobre quin tipus de recursos utilitzen les professores per comunicar-se satisfactòriament amb alumnes que no entenen ni català ni castellà. El tipus d'estratègies que fan servir per ensenyar el català als alumnes nous i quins recursos utilitzen per ajudar els alumnes que se sentin integrats a l'escola i al país, formava part del penúltim grup de preguntes.

L'últim punt a tractar va ser el dels propis alumnes nous en general, segons l'opinió de les professores. Aquest grup es va dividir en cinc subgrups: preguntes sobre com aprenen els alumnes, quines estratègies utilitzen per aprendre el català, quin grau de motivació tenen per aprendre el català respecte del castellà, com se senten a l'aula d'acollida i quina és la seva actitud respecte de l'aula ordinària.²

Per concloure l'entrevista seguint el protocol esmentat a l'inici d'aquest apartat, es deixen uns minuts a l'entrevistat per qüestionar qualsevol dubte que hagi pogut sorgir durant l'entrevista. També es permet que l'entrevistat expliqui temes relacionats amb la investigació que no hagin sortit a l'entrevista i que li semblin rellevants. Per finalitzar l'acte s'agraeix la col·laboració de l'entrevistat.

3.2. EL CONTEXT: L'AULA D'ACOLLIDA

Per tractar la diversitat a les aules el Departament d'Educació de la Generalitat es va plantejar en un primer moment (1983) seguir el Programa d'Educació Compensatòria, que avui és objecte de rebuig i crítiques a causa de la seva poca tendència inclusiva. L'educació compensatòria pretenia ser un programa específic amb l'objectiu de prestar ajut pedagògic als grups de població que ho requerissin: "Durant el curs escolar 1998-99 van sorgir els TAEs, tallers d'adaptació escolar. Globalment, el Programa educació per al quadrienni 2000-2004 (Departament d'Ensenyament, 2000) abastava un seguit d'accions que obeïen en la seva execució al principi d'atenció prioritària a l'alumnat amb necessitats educatives específiques derivades de situacions socioeconòmiques i culturals desfavorides" (Llevot, 2005).

Segons l'opinió de les professores entrevistades, aquests tallers no eren pràctics perquè n'hi havia pocs i només estaven situats en alguns instituts, així que els alumnes s'havien

² A l'annex s'inclou el guió de l'entrevista.

de desplaçar a altres instituts per assistir a les classes ordinàries. L'augment d'alumnat al·lòcton, que requeria una atenció específica, augmentava cada any i, davant els nous reptes que plantejava l'acollida i la integració de l'alumnat nouvingut al sistema educatiu català, el Departament d'Educació va crear la Subdirecció General de Llengua i Cohesió Social.

Durant el curs 2004-05 el Departament d'Educació institucionalitza per primer cop la figura del tutor de l'aula d'acollida, que s'implanta en un nombre determinat de centres de Catalunya. Aquesta política es concreta en el nou Pla LIC que pública el Departament d'Educació.

Al Pla per la Llengua i la Cohesió Social queden establertes les funcions que han de portar a terme els coordinadors territorials i els assessors LIC als centres i fora dels centres. També hi ha descrites les funcions dels centres educatius i les funcions del tutor d'acollida. Cada centre tria un tutor d'acollida i els professors que hi treballaran. Tots han d'aconseguir, juntament amb l'assessor LIC assignat al centre i el coordinador LIC, complir amb els objectius del pla per la llengua i la cohesió social. Segons aquest pla, la tasca de cada professor a l'aula és donar atenció de qualitat a les necessitats primeres de l'alumnat nouvingut, en l'aspecte emocional, curricular i d'aprenentatge de la llengua vehicular de l'escola, el català. Per homogeneïtzar i informar dels objectius de les noves aules d'acollida, els tutors de l'aula d'acollida reben cursos de formació dels coordinadors i assessors LIC.

3.3. LES PROFESSORES I LES ENTREVISTES

Durant el curs escolar 2006-07 es va assistir un cop per setmana a l'aula d'acollida d'un IES de Lleida. L'objectiu era observar i començar a conèixer com funciona una aula d'acollida. L'expectativa inicial era que els professors de l'aula d'acollida fossin llicenciats en Filologia Catalana, però es pot corroborar que no és així, ja que en aquest centre i en gairebé tots els altres, els professors d'aula d'acollida poden provenir de diferents àmbits. La tutora del curs 06/07 de l'aula d'acollida és llicenciada en Filologia Anglesa i, per tant, professora d'anglès de l'institut i les altres dues professores de l'aula són llicenciades en Filologia Catalana i, per tant, professores de català del centre. Cal destacar que hi havia un professor que feia una hora de classe setmanal als alumnes de l'aula d'acollida. Les classes d'aquest professor, tot i que eren en català, no es centaven en l'ensenyament del català, sinó que eren classes de dibuix i plàstica. Es van entrevistar només les professores que ensenyaven català a l'aula d'acollida perquè, tot i que són docents especialitzades en diferents assignatures, tenen un objectiu comú a dins de l'aula.

El rol de l'investigador en l'entrevista oberta és d'interlocutor participant en la conversa. En aquest sentit, cal que l'investigador s'involucri en les respostes de l'entrevistat i dirigeixi la conversa cap a les preguntes o respostes necessàries per tal que la persona entrevistada parli de tot allò que és interessant per a l'investigador. En aquest cas, era interessant conèixer l'experiència de les professores des del seu punt de vista personal. La

primera entrevista va ser amb la professora de català i coordinadora LIC³ de l'IES, Maria Carme⁴, i es va enregistrar en una sala de l'institut. El dia 28 de juny, al cap de quinze dies, es va dur a terme l'entrevista amb la Montserrat, professora d'anglès del centre i tutora de l'aula d'acollida del curs 2006-07. La conversa es va enregistrar en un bar al costat de l'Institut. L'última entrevista va ser la de la Lluïsa, el dia 23 de juliol. Va ser enregistrada a una aula de la Universitat de Lleida.

4. Anàlisi de les dades

4.1. PERFIL A

El perfil A correspon a les professores de català de l'aula d'acollida d'un I.E.S de la ciutat de Lleida durant el curs 2006/07. Una de les professores, la Lluïsa és llicenciada en Filologia Catalana i l'altra, la Maria Carme, és mestra de primària, però exerceix de professora de secundària, ja que va entrar a l'institut quan es va implantar l'ESO. Els professors de català als instituts tenen la funció bàsica d'ensenyar la llengua catalana a estudiants catalanoparlants, per tant, l'objectiu principal és ensenyar a millorar l'escriptura, la comprensió, la gramàtica i, en general, els aspectes més acadèmics del català. La seva tasca a l'aula d'acollida, a banda de complir amb els requisits establerts al Pla LIC, és ensenyar el català als alumnes nouvinguts que no coneixen el català ni el castellà.

Pel que fa als materials, durant aquest curs han utilitzat un llibre (Garijo i Garcia, 2006) recomanat pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, els continguts del qual estan basats en el programa del Nivell lllindar per a la llengua catalana elaborat per la Secretaria de Política Lingüística. L'objectiu bàsic del llibre és proporcionar eines de treball al professorat per facilitar-li la preparació de cada una de les sessions que durà a terme al llarg de tot un curs. El llibre conté una unitat d'introducció i set unitats temàtiques en les quals es treballen les quatre habilitats lingüístiques: comprensió oral, comprensió lectora, expressió oral i expressió escrita. La classe es desenvolupa únicament en català i treballen, sobretot, la llengua oral. Les professores de català també utilitzen algunes fitxes on hi ha textos per llegir, ja que els alumnes aprenen paraules noves en català i utilitzen un diccionari figuratiu (Secretaria de política lingüística, 2006) per entendre el significat dels mots que desconeixen. Les professores opinen que els materials són bons i adequats però creuen, especialment la Lluïsa, que potser caldria un tipus de material més especialitzat dirigit especialment als alumnes xinesos, que sempre van més endarrerits, ja que les diferències culturals fan que hagin d'aprendre l'abecedari i aprendre a escriure i llegir de nou.

³ El coordinador LIC del centre és la persona encarregada d'organitzar activitats per a la cohesió social i la persona que està més en contacte amb l'assessor LIC destinat al centre.

⁴ Els noms de les professores són ficticis.

Les professores de català estan molt satisfetes amb la figura de l'assessor LIC a l'institut, creuen que és un pont molt important entre el professor i els alumnes nouvinguts. Durant el curs poden anar arribant alumnes nous a l'aula d'acollida i al centre i l'assessor LIC és l'encarregat d'assessorar l'alumne, però també d'aconsellar el professor. És una figura important perquè prepara els controls necessaris per saber quan un alumne està suficientment preparat i domina el català prou bé com per integrar-se completament a l'aula ordinària i deixar d'assistir a l'aula d'acollida. Les professores creuen que la tasca de l'assessor LIC és molt important per al centre perquè porta materials a l'institut i ajuda a conscienciar tots els professors, no només els de l'aula d'acollida, de la presència d'inclusió i cohesió que hi ha d'haver als centres educatius.

A les classes de les professores de català a l'aula d'acollida no hi ha conflictes, almenys no s'han trobat en cap moment que hagi calgut resoldre un conflicte cultural ni social. De totes maneres, si es trobessin en un cas de conflicte cultural dins de l'aula intentarien solucionar-lo de manera pacífica perquè creuen que és rellevant no donar importància als conflictes culturals i que cal aplicar mecanismes per a la cohesió. Les professores opinen que la millor manera de solucionar la polèmica vigent de l'ús del vel islàmic a les aules és no obligar, ni a portar vel ni a no portar-lo. Cadascú ha de ser lliure d'utilitzar allò que més còmode el faci sentir.

A l'aula d'acollida els docents han d'ensenyar català i comencen des de zero. Alguns alumnes saben una mica de castellà, ja sigui perquè al carrer tothom es dirigeix a les persones immigrades en castellà, ja sigui perquè els seus pares han après castellà. Pel que fa al català, la immensa majoria d'alumnes no en saben gens i la comunicació amb la professora esdevé força difícil. Per comunicar-se amb els alumnes, les professores recorren a estratègies de tot tipus; les professores de català utilitzen un dels principis bàsics de la immersió lingüística, que consisteix a no parlar cap llengua que no sigui la catalana, per tant, per fer-se entendre les professores utilitzen molt sovint la mímica i el suport visual d'un diccionari figuratiu. Una de les estratègies que utilitza una de les professores de català és la d'elaborar amb els alumnes nouvinguts un glossari il·lustrat dels mots que ells van aprenent, l'objectiu d'aquesta tasca és que puguin entendre i recordar el concepte après en català sense la necessitat de traduir-lo. Al final del curs repassen el glossari i els alumnes s'adonen que ja saben tot aquell vocabulari.

Per tal que els alumnes se sentin integrats en l'entorn i no se sentin desplaçats en una situació diferent a la seva situació originària, les professores de català proposen exercicis on els alumnes han de comparar algunes característiques culturals del seu país d'origen amb les del país d'acollida, han de buscar les diferències entre les poblacions dels alumnes amb la ciutat de Lleida, els rius, el clima, les muntanyes, etc. A banda d'evidenciar les diferències físiques dels diferents països, les professores de català creuen que mostrar-los afectivitat és molt important, ja que els alumnes necessiten les eines que els professors de les aules d'acollida els poden donar, perquè els ajudin a integrar-se a la vida de l'institut amb més facilitat. Els professors de l'aula d'acollida els solucionen problemes, parlen amb

el professorat de l'aula ordinària i, en definitiva, són com uns tutors que tracten aspectes més personals de la vida de l'alumne a l'institut.

Quant a la visió que tenen les professores dels seus alumnes, creuen que aprenen el català amb certa facilitat, sobretot durant el temps que estan dins de l'aula. Per això, la Maria Carme creu que és important que durant els períodes de vacances facin activitats extraescolars i es relacionin amb nens i nenes catalanoparlants. Pel que fa a les estratègies que utilitzen alguns alumnes per aprendre català, la Lluïsa va explicar el cas d'un noi rus de setze anys que, sempre que sortia una paraula nova a la classe, primer la volia saber en castellà i llavors ja estava disposat a aprendre-la en català. Aquest alumne té la idea que el castellà és més important que el català i, per aquest motiu, primer prefereix aprendre castellà.

4.2. PERFIL B

El perfil B correspon a la professora de llengua estrangera, en aquest cas anglès, que és la tutora de l'aula d'acollida i fa classe de català. La professora d'anglès és llicenciada en Filologia Anglesa. La Montserrat domina l'anglès i sap com ensenyar una llengua estrangera. A la llicenciatura ha estudiat tècniques d'aprenentatge o estratègies per ensenyar l'anglès com a segona llengua i, com a estudiant de Filologia Anglesa, té la seva pròpia experiència de com ha aconseguit aprendre una segona llengua. La Montserrat pot aplicar els seus coneixements d'ensenyament de segones llengües a l'hora de dissenyar la programació del curs a l'aula d'acollida.

En aquest cas, la professora utilitza materials orals o escrits segons el nivell de català de cada alumne. A vegades utilitza el mateix llibre de text que les altres professores (Garijo i García, 2004) o porta fitxes fotocopiades perquè els alumnes treballin vocabulari. La Montse utilitza sempre materials originals a les classes, per exemple, cançons del grup de música *Els Pets* o de grups de música formats per músics de Lleida, la qual cosa permet als alumnes escoltar més d'un accent dialectal. Aquest tipus d'activitats els mostra un català real i adaptat a la seva edat, de manera que és més fàcil que puguin trobar referents de les activitats que han fet a classe al carrer o amb la resta de companys de l'institut.

La professora està convençuda que els alumnes de l'aula d'acollida són afortunats perquè poden utilitzar molt sovint els ordinadors com a eina de classe. A l'aula d'acollida són pocs alumnes i poden anar a l'aula d'informàtica i disposar d'un ordinador per persona. El fet de poder utilitzar l'ordinador i aprendre català amb programes interactius fa que els alumnes se sentin més motivats per aprendre l'idioma, ja que hi veuen una utilitat més real. La professora utilitza eines i programes especialitzats per a aules d'acollida que hi ha a Internet i, especialment, a la pàgina *web* de l'espai LIC (<http://www.xtec.net/lic/>).

A la classe hi ha diccionaris bilingües i els poden utilitzar sempre que ho creuen necessari, la professora no els posa cap impediment. L'opinió de la Montse pel que fa als materials és bona. Afirmar que el Departament d'Educació posa a l'abast dels professors

els llibres de text que es van editant i també jocs i altres tipus de tasques especials per a l'aula d'acollida.

Pel que fa al paper de l'assessor LIC al centre, la Montserrat, igual que la Lluïsa i la Maria Carme, creu que és important, ja que l'assessor LIC orienta els professors, fa un seguiment dels alumnes mitjançant exàmens trimestrals. Així els professors saben què és allò que cal millorar o quins són els aspectes en què cal aprofundir més.

Segons el perfil B a l'aula d'acollida hi ha alguns conflictes entre els alumnes però són petites discussions, que la professora qualifica de normals, entre adolescents. No hi sol haver discussions per temes culturals. Per tal de solucionar aquest tipus de conflictes o d'altres que podrien estar més relacionats amb les diferències culturals dels alumnes, la Montserrat creu que seria convenient, primer de tot, parlar amb els alumnes, després mirar d'entendre'ls i llavors intentar solucionar el problema. Segons la professora de llengua estrangera és important entendre l'alumne nouvingut i parlar sobre allò que ha passat.

La comunicació entre el professor i l'alumne a l'aula d'acollida pot ser difícil, sobretot al principi de curs, quan els nens acaben d'arribar i no coneixen el català. La professora de llengua estrangera, si ho creu convenient, tradueix el significat dels mots en castellà, anglès o francès, segons l'alumne pugui entendre-la millor. No sempre tradueix, en general parla català però, sovint per als alumnes, sobretot a principi de curs, és important entendre la professora per conèixer el context i anar deixant de banda la desconeixença del nou ambient. D'aquesta manera, com abans els alumnes sentin que dominen l'espai on es troben, més còmodes se sentiran i aprendran català amb més facilitat.

Les estratègies de la professora a l'aula d'acollida tenen relació amb les estratègies que utilitza quan ensenya anglès als alumnes autòctons. La Montserrat tradueix per fer entendre paraules; si els alumnes tenen els conceptes ben assimilats en la seva llengua mare, només els caldrà aprendre l'equivalent en català. Segons la professora d'anglès i tutora de l'aula d'acollida, ensenyar el català com a segona o tercera llengua, segons cada alumne, és reconfortant, ja que tot allò que els ensenyés, ho poden practicar, sentir i veure al carrer perquè tot l'*input* de la llengua el troben a l'exterior de l'aula, malgrat l'evident castellanisme social. Amb aquest tipus d'exercicis la professora activa l'autonomia dels alumnes a l'hora d'aprendre el català i permet que s'autoavaluïn, a la vegada que fa que, des de bon principi, es desinhibeixin davant del temor de no parlar un català prou correcte.

La professora contribueix a facilitar la integració i l'arribada dels alumnes buscant informació a través d'Internet. Igual que les professores de català, busca informació per intercanviar-la amb els alumnes, però la Montserrat es ceneix més a aspectes específics com el funcionament dels sistemes educatius de cada país, la qual cosa li permet entendre amb més facilitat com se sent l'alumne nouvingut els primers mesos de classe. També s'interessa pels costums dels països dels alumnes que té a classe, els demana com celebren les festes i les comparen amb les tradicions catalanes. La professora creu que és important que els alumnes puguin tenir una visió crítica del nou entorn des del primer moment que arriben al centre. Sovint els alumnes critiquen les diferències culturals que van descobrint

dia a dia i no els agraden, però segons la professora, reconèixer les diferències forma part del procés d'integració i acceptació del nou entorn.

La professora creu que els professors de les aules d'acollida no només han d'ensenyar català, sinó que han d'atendre la situació en què es troben els seus alumnes perquè això és el que ells esperen del professor de l'aula d'acollida. Els alumnes esperen trobar respostes a l'aula, explicacions i suport moral, que els escoltin i, sobretot, que els entenguin. A l'aula els alumnes són oberts perquè se senten còmodes amb la seva identitat, la seva personalitat i la seva llengua. Tots ells provenen de cultures diferents, però tots es veuen iguals perquè es troben en la mateixa situació. L'actitud dels alumnes nous a l'aula d'acollida és diferent que a les aules ordinàries. A l'aula d'acollida són oberts, fan broma i, fins i tot, alguns se senten líders, mentre que a l'aula ordinària, no parlen amb ningú, se senten cohibits i no entenen res.

5. Conclusions

Els perfils A i B descrits en els punts anteriors consideren de la mateixa manera els temes sobre l'assessorament LIC, els conflictes i els modes de resolució d'aquests conflictes, la motivació que tenen els alumnes nous per aprendre català i la informació que cerquen per entendre aquests alumnes. Però difereixen en la manera d'ensenyar català a l'aula, el tipus de tasques que utilitzen i la manera com es comuniquen amb els alumnes.

L'assessorament LIC és una tasca molt ben considerada pel professor de l'aula d'acollida, ajuda la professora i ajuda els alumnes. A més, com que l'aula d'acollida és una realitat molt nova, és important que hi hagi personal especialitzat que domini i reguli el seu funcionament. Cal dir que el perfil A està més al corrent de la tasca de l'assessorament LIC i de les innovacions del Pla per a la Llengua i la Cohesió Social. Atribueixo aquest fet a l'impuls per cohesionar i ensenyar llengua catalana als nous, que prové dels experts en llengua catalana.

Les professores dels perfils A i B estan d'acord que a l'aula no hi sol haver conflictes, els alumnes saben que els estan oferint una ajuda i, per tant, no posen entrebancs a allò que se'ls ofereix per millorar la seva integració al centre. El perfil B diu que alguna vegada es pot haver trobat amb conflictes d'adolescents, no pas culturals. Aquest fet es pot relacionar amb el tipus d'activitats que es duen a terme durant la classe i potser la classe de català del perfil B és més interactiva i, per tant, hi ha més relació entre els alumnes, la qual cosa permet que en algun moment, es produeixi un enfrontament. De totes maneres, el procediment per solucionar els conflictes dels dos perfils de professors demostra que són persones inclusives, no estan d'acord en imposar cap preferència, simplement creuen que cal solucionar els conflictes mitjançant la cohesió social i l'afectivitat.

Els dos perfils coincideixen en el fet que els alumnes no se senten motivats per aprendre el català. La societat catalana, tal com explica la Maria Carme, ja sigui per cortesia o per hipocresia, parla en castellà als nous. Aquest fet fa que els immigrants no s'hagin d'esforçar per viure en català i això comporta que els alumnes de l'aula d'acollida,

quan ja han aconseguit un bon nivell de català a l'institut, puguin perdre el nivell adquirit perquè al carrer només parlen castellà.

La gran diferència entre el perfil A i el perfil B rau en l'ensenyament del català. Les professores de català creuen que no s'ha de traduir mai, que han de fer les classes íntegrament en català i és important que els alumnes aprenguin el català a partir del conceptes, estudien molt vocabulari i intenten aprendre els verbs i conjuguar-los bé. Si els alumnes no entenen allò que la professora vol dir, consideren que és preferible utilitzar la mímica a traduir la paraula al seu idioma. El perfil B, en canvi, tradueix les paraules que no queden prou clares a la llengua que puguin entendre els alumnes. La professora intenta portar material original, com per exemple música catalana de moda per adolescents, dóna eines per relacionar-se en català i busca situacions reals on els alumnes puguin practicar.

És interessant veure que les dues professores de català, com a especialistes de la llengua catalana, intenten fer que els alumnes nouvinguts aprenguin un català gramaticalment i conceptualment correcte, mentre que la professora de llengües estrangeres busca els mecanismes per motivar l'alumne i inserir-lo en la cultura catalana. Les dues professores de català volen que l'aula d'acollida sigui un espai en català, mentre que la professora de llengua estrangera creu que la immersió en català ja la poden fer al carrer, si s'hi esforcen, i a l'aula és necessari donar-los les eines perquè se sentin motivats a mirar la televisió en català, a escoltar música en català i a demanar un entrepà en català.

Referències

- Comas M. R. (2005) *Relacions interculturals en un centre de secundària a través de l'aula d'acollida. El diari com a eina del treball pedagògic*. Pràcticum del Màster Cohesió i Relacions Internacionals per la Universitat de Vic i el Moviment Educatiu del Maresme. Dirigit per Antoni Tort i Bordet, de la Facultat d'Educació de la UVIC.
- Garijo, E. i R. García (2004). *Nivell bàsic 1*. Barcelona: Castellnou edicions S.A.
- Lantlof, J. P. i A. Pavlenko (1995). "Sociocultural theory and second language acquisition". *Annual Review of Applied Linguistics*, 15, 38-53.
- Llevot, N. (2005) "Del programa d'Educació Compensatòria al nou Pla per a la Llengua i la Cohesió Social". *Papers: Revista de sociologia*, 78, 197-214.
- Ochs, E. i B. Schieffelin (1984). "Language acquisition and socialization: Three developmental stories". A R. Shweder i R. LeVine (eds.), *Culture theory: Essays on mind, self and emotion*. Nova York: Cambridge University Press, 276-320.
- Secretaria de Política lingüística (2006). *Viure a Catalunya. Vocabulari en imatges*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència.

Silverman, D. (2006). *Interpreting qualitative data. Methods for Analysing talk, text and Interaction*. Thousand Oaks: SAGE Publications.

Zuengler, J. i Miller, E. (2006). *Cognitive and Sociocultural Perspectives. Two parallel SLA worlds?* University of Wisconsin – Madison.

Annex: Guió de l'entrevista

Introducció

1. Breu explicació del context de la investigació.
2. Preguntes sobre la vida professional de l'entrevistat.

Cos de l'entrevista

3. Materials:
 - a. Què en pensa dels materials que utilitza a classe?
 - b. Quin tipus de materials utilitza?
 - c. Quin és l'objectiu dels materials?
 - d. Com treballa a l'aula d'acollida?
 - e. Quin tipus de col·laboració hi ha entre els alumnes i el professor?
4. Administració:
 - a. Quin és el paper de l'assessor LIC?
 - b. Què aporta al centre i què hi fa?
 - c. Per què creu que val la pena que hi hagi un assessor LIC?
5. Conflictes:
 - a. Quins conflictes de tipus culturals es donen a l'aula d'acollida?
 - b. Quines estratègies utilitza per afrontar-los?
 - c. Quin tipus de conflictes culturals tenen lloc a l'escola en general?
 - d. Quines diferències hi troba entre els nens immigrants i els nens autòctons a l'escola? I de quin tipus són aquestes diferències?
6. Comunicació a l'aula:
 - a. Quines estratègies comunicatives utilitza a l'aula d'acollida?
 - b. Com ho fa per aconseguir que tots l'entenguin?
 - c. Com creu que veuen el català els nens immigrants?
 - d. Quines estratègies creu que utilitzen els alumnes per aprendre i entendre el català o el castellà?
 - e. Quin és el grau de motivació dels alumnes per aprendre el català? I el castellà?
 - f. En quina freqüència o en quin grau li ha calgut buscar informació dels països dels nens immigrants?

Cloenda

7. Opinió personal:

- a. Què en pensa personalment de l'aula d'acollida?
- b. Què canviaria?
- c. Quin tipus de professional especialitzat creu que seria el més adequat per a les aules d'acollida?
- d. Què entén per un centre inclusiu?
- e. Vol afegir o preguntar alguna cosa?

Moltes gràcies per la seva col·laboració.